

مکتبہ عربیہ اسلامیہ
۵۰۵۹

باررسی شد
۶ - ۳۲

۱۰۶۰

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
۵۷۲۱

۶۴۴۴

کتابخانه مجلس شورای ملی		شماره ثبت کتاب ۶۵۱۶
کتاب: حمایتی بحث ایرات من ذنب الخط الزلیع		
مؤلف	موضوع	
شماره قفسه: ۵۰۵۹		

بازدید شد
۱۳۸۳

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
۵۰۵۹

باررسی شد
۶ - ۲۷

کتابخانه مجلس شورای ملی
۵۷۲۱

۶۴۴

کتابخانه مجلس شورای ملی		شماره ثبت کتاب	۶۵۱۲۶
کتابهای تجلیات من و بنو النعمان		مؤلف	
		موضوع	
		شماره قفسه	۵۰۵۹

بازدید شد
۱۳۸۲

کتابخانه مجلس شورای ملی
۵۰۵۹

۱
۲
۳
۴
۵
۶
۷
۸
۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله المنعم ببرائع الانعام والمتفضل بالايادي القوام بصلاته
على نبيه خير الانام وعترته الافضل **كلام** بعد هذا حواشي كتبها
على بحث الميراث من كتاب المختصر الشرايع والباعث على كتابتها اطلاع
سبح السادات ومنيع السعادات والموفق والمؤيد من عند الله
السيد عمار الدين على وفق الله تعالى وإيقاه ويلقه الى ما يمهناه هذا الكتاب
تأريثا اشتغله وجده واحتماله فقرته وورائته سيما هذه المبحث
تأروث ان الكتب عليه شيئا مما ينبغي بعقده اشارة حتى يكون له معينا
في مطالعة مع ان افادته اكثر من شقاوية ومنعين من الله المتعالي
والمعونة والتوفيق انه خير موفق ومعين **قوله** المقدمة التي
في السهام وهي ستة المراد بها هذا السهام المذكورة في القرآن فانها
فانها منحصر في ستة النصف والربع والثمن والثلاثان والثالث
والسدس وقد يقال في خمسة النصف ونصف ونصفه والثلاثان
ونصفها ونصف نصفها **قوله** والنصف يجمع مع مثله مثل الربع
والاخت لكل واحد النصف **قوله** ومع الربع اي النصف مع الربع مثل
النبت والزوج او الاخت والزوج **قوله** والثن اي النصف

بازيد
١٣٨٢

عقود

مع الثمن مثل البنت والزوجة **قوله** والثلث أي النصف
 مع الثلث مثل الزوج والام **قوله** والستس أي النصف مع
 الستس مثل البنت والابوين او احد الابوين **قوله** ولا
 يجتمع الربع مع الثمن لان الربع سهم الزوج والثمن سهم
 الزوجة او لان الربع سهم الزوجة بدون الولد والثمن بغير
 مع الولد **قوله** ويجتمع الربع مع الثلثين مثل الزوج والبنتين
 او الزوجة مع الاخوات **قوله** والثلث أي يجتمع الربع مع الثلث
 مثل الزوجة والام **قوله** ويجتمع والستس أي يجتمع الربع
 مع الستس مثل الزوج والام مع الولد **قوله** ويجتمع الثمن
 مع الثلثين مع الزوجة والبنتين **قوله** والستس أي يجتمع
 الثمن مع الستس مثل الزوجة واحد الابوين مع الولد
قوله ولا يجتمع مع الثلث أي الثمن مع الثلث لان الثمن سهم
 الزوجة مع الولد والثلث سهم الام مع عدم الولد **قوله**
 والثلث مع الستس ولا ستة لان سهم الام مع عدم الزوج
 او الستس مع الزوج انما قل ستة لانه انما يجتمع الثلث مع
 الستس كما اذا خلف الميت ابوين وزوجا ايتفاقا كما
 اذا خلف الميت ابوين وزوجا فالفرصة ستة الزوج

النصف

النصف والام الثلث والاب الباع وهو الستس
قوله التعصيب باطل وهو رد فاضل التركة على العصبية
 وهي الاقارب من الاب **قوله** الثانية لا عدول في الفرصة
 وهو الزيادة في الفرصة والنقصان في التعصيب **قوله**
 بل يدخل النقصان كما اذا خلف الميت الابوين بنتا وزوجا
 فالفرصة من اثني عشر الابوين الستسان وهما اربعة والزوج
 الربع وهو ثلثة بقي خمسة للبنت فدخل النقص عليها لان نصيبها
 ستة من اثني عشر ومن قال بالقول جعل الفرصة ثلثة عشر **قوله**
 ولو كان بنتا خلفها النصف والابوين الستسان والباقي رد
 اخا ساعلم انه لو اجتمع مع البنت او البنتين الابوين وحده
 احدهما والزوج او لزوجته فحصل منه اثني عشر **قوله** اربعة
 منها الابوان والبنت الابوان والبنتان احد الابوين و
 البنت احد الابوين والبنتان اصل الفرصة في هذه الاربعة
 ستة واذا دخل الزوج حصل اربعة اخرى واصل الفرصة اثني عشر
 واذا الزوج حصل اربعة اخرى والفرصة اربعة وعشرون **قوله**
 ولو كان بنتا لاقوله يرد اخا سابقا به انه لو خلف الميت ابوين
 وبنتا والفرصة من ستة النصف البنت وهو ثلثة والستس

سائر

للابوين وهما اثنان بقي واحد والواحد لا ينقسم بالورد عليهم فيكون
 بينهم خمسة فضرنا الخمسة في اصل الفريضة تبلغ ثلثين فالسدس
 وهما عشرة للابوين والنصف وهو خمسة عشر للبنات بقي خمسة
 يرد الثلثة البنات لان نصيبها من اصل الفريضة ثلثة والاثنتان
 للابوين لان نصيبها من الاصل اثنان فيكون الروداها **ساقول**
 ولو كان مني يجب اللام ردة على الاب والبنات ارباعا بقي لو
 الميت ابوين وبناتا وخلف من يجب اللام فالفريضة ستة للبنات
 النصف وهو ثلثة وللابوين السدسان وهما اثنان بقي واحد
 لا ينقسم على الاب والبنات فيكون منكسرا في اربعة فضرنا الاربعة
 في الستة تبلغ اربعة وعشرين للبنات النصف فمواثني عشر وللا
 بوين السدسان وهما ثمانية اربع فثلثة منها للبنات
 وواحد للاب ولا يرد للام **الحجب قول** ولو كان معها او معها
 او احد الابوين كان له السدس ولها اولهن الثلثان والبقية
 يرداها اصل الفريضة
 للابوين الستين
 وهو واحد والبناتين فصاعدا الثلثان وهما اربعة بقي واحد
 لا ينقسم بالورد عليهم فيكسر في ضرنا الخمسة في اصل الفريضة تبلغ
 ثلثين لاحد الابوين السدس وهو خمسة والبناتين فصاعدا

الثلثان

الثلثان وهما عشرون بقي خمسة لاحد الابوين واحد والبناتين
 فما زاد الاربعة **قول** ولو كان مع البنات وللابوين زوج او زوجة
 الى لو خلف الميت ابوين وبناتا وزوجا تطلب اقل عدد يخرج
 منه سهامهم من غير كسر والسهام بقا الربع والسدس والنصف
 فيكون الفريضة اثنا عشر للزوج الربع وهو ثلثة وللابوين
 السدسان وهما اربعة والبقية للبنات دخل النقص عليها لان نصيبها
 ستة من اثني عشر **قول** او الزوجة الثمن الى لو خلف الميت
 ابوين وبناتا وزوجا اقل عدد يخرج منه الثمن السدس و
 النقص والنصف ان يكون الاربعة وعشرون للزوجة الثمن
 وهو ثلثة وللابوين السدسان وثمانية للبنات النصف
 وهو اثني عشر بقي واحد لا ينقسم عليهم فيكسر في خمسة فضرنا
 في اربعة وعشرين تبلغ مائة وعشرين للزوجة خمسة وللابوين
 اربعون والبنات ستون بقي خمسة اثنان للابوين **الثلثان**
 والبنات فيكون اخصا **قول** ولو كان من يجب اللام رودة على
 الاب والبنات ارباعا يخرج من ستة وشعاني **قول** المرتبة
 الثانية الاخرة والاحداد ليس نصيب مع فقد المرتبة ولو كانت زوجة
قول ويكون حكمهم في الانفراد والاجتماع ذلك الحكم يعني ميراث المال

ان كان واحدا وان كانوا اكثر فالعالم بينهم بالتسوية ولو اجتمع
 الكلال لا يجمع كلاله وهي لغة يطلق على القرابة وقيل ما
 عداء الولد والمراد ههنا القرابة بالاخوة اما من طرفين او
قوله كان لولد الام السدس ان كان واحدا والثلاث ان كانوا
 اكثر فمابينهم بالتسوية **قوله** والباقي لولد الاب والام للذكر سهمان
 وللانثى سهم والاخر اقول الاخر من قوله قولان اعلم انه لو كانت في
 ظاهر الكلالات اثلاث فالصور اربعة الاول ان يكون الاخوة من
 قبل الاب واحد ومن قبل الام واحد فالفريضة ستة لان يطلب
 فريضة فيها السدس والنصف لان نصيب الاخت من قبل الام
 السدس ونصيبها من قبل الاب النصف وقل فريضة يحصل منها
 السدس والنصف لا يكون الا ستة فياخذ الاخت من قبل
 الام السدس وهو واحد والاخت من قبل الاب النصف وهو
 ثلثة فبقي اثنان ففي هذه الصورة يرد ارباعا فينكسر اثنان
 في اربعة وبين الاربعة واصل الفريضة توافق بالنصف فتعرب
 نصف احدها في الاخر تبلغ اثني عشر فياخذ الاخت من قبل الام
 النصف وهو خمسة فياخذ الاخت من قبل الام السدس وهو اثنان
 بقي اربعة فياخذ الاخت من قبل الام واحد باقر والثلاثة الباقية

للاخت

للاخت من قبل الاب بالورد ايضا الثالثة ان يكون الاخوة من قبل
 الام اثنين ومن قبل الاب اثنان فالفريضة من ستة فياخذ الاخوة
 من قبل الام الثلث وهو اثنان والاربعة الباقية للاخوة من قبل
 الاب كل واحد ياخذ اثنين الثالثة ان يكون الاخوة من قبل
 الام واحد ومن قبل الاب اثنان فالفريضة ايضا من ستة
 ياخذ الاخوة من قبل الام السدس وهو واحد ومن قبل الاب
 الثلثان وهما اربعة بقي واحد ففي هذه الصورة يرد ارباعا
 فينكسر الواحدة في الخمسة فيضرب في اصل الفريضة تبلغ ثلثان
 فياخذ الاخوة من قبل الام السدس وهو خمسة والاخوة من قبل
 الثلثان وهو عشرون بقي خمسة فياخذ الاخوة من قبل الام
 واحدا والاربعة الباقية للاخوة من قبل الاب لكل واحد
 اثنان الرابعة ان يكون الاخوة من قبل الام اثنين ومن
 قبل الاب واحد فالفريضة ايضا من ستة فياخذ الاخوة
 من قبل الام الثلث وهو اثنان والاخوة من قبل الاب النصف
 وهو ثلثة بقي واحد ففي هذه الصورة يرد ارباعا فينكسر اثنان
 في خمسة فتعرب الخمسة في اصل الفريضة تبلغ ثلثان فياخذ
 الاخوة من قبل الام الثلث وهو عشرة والاخوة من قبل الاب

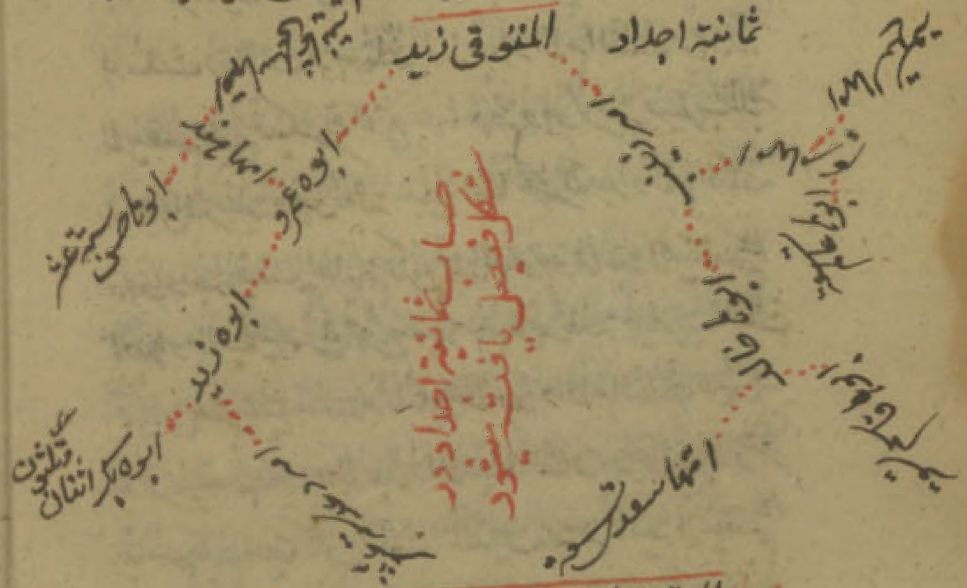

وهو خمسة عشر بقى خمسة فيأخذ الأخوة من قبل الام اثنين
والثلاثة الباقية للأخوة من قبل الاب **قوله** واذا اجتمع الاجداد
المختلفون اي جد و جدة و عمالاب وجد و جدة و عمالام
لكن يتقرب منهم بالام الثلث بالتسوية ولعن يتقرب بالاب
الثلثان للذكر مثل حظ الانثيين مثلا لو خلف الميت جد
جدة من قبل الام وجد او جدة من قبل الاب فالفرصة
من ثلاثة فيأخذ الجد والجدة من قبل الام الثلث وهو واحد
لا ينقسم عليهما فينقسم على اثنين فتضرب الاثنين في اصل الفرصة
وهو ثلثة تبليغ ستة فيأخذ الجد والجدة من قبل الام الثلث
وهو اثنان ينقسم عليهما والاربعة لا ينقسم على الجد والجدة
من قبل الاب فينقسم في الثلث فيضرب بالثلثة في الفرصة
تبليغ ثمانية عشر فيأخذ الجد والجدة من قبل الام الثلث وهو ستة
ينقسم عليهما بقى اثني عشر ينقسم على الجد والجدة من قبل
الاب للذكر مثل حظ الانثيين **قوله** لو اجتمع اربعة اجداد
لاب و منهم لام كان الاجداد بينهم الثلث بينهم ارباعا ولا جد
الاب وجداته الثلثان الى هذه مسئلة ثمانية اجداد وطريق
التقسيم ان تطلب عددا ثلثة تنقسم اربعة اقسام والثلثة

وثلث وثلثان لكل واحد منهما ثلث وثلثان ايضا وكل ذلك
بلا كسر فلا يكون اقل من مائة وثمانية طريق الاخر تطلب اقل عدد
له ثلث وثلثان وهو ثلثة فلا جداد الام الثلث وهو واحد
لا ينقسم عليهم فينقسم في مخرج سهامهم وهو اربعة فيضرب الاربعة
في اصل الفرصة وهو ثلثة تبليغ اثنا عشر لاجداد الام الثلث
وهو اربعة ينقسم عليهم لكن ثلثا وهو ثمانية لا ينقسم على
اجداد الاب فينقسم في مخرج سهامهم وهو ثلثة فيضرب الثلث
في اثني عشر تبليغ ستة وثلثين لاجداد الام الثلث وهو اثني
عشر ينقسم عليهم ولا جداد الاب لثلثان وهو اربعة وعشرون
ينقسم عليهم ايضا لكن ثلث الثلثين وهو ثمانية لا ينقسم على
الجد والجدة للابوين من قبل الام ابيه اثلاثا فينقسم في مخرج
الثلث وهو ثلثة فيضرب ثلثة في ستة وثلثين تبليغ مائة
وثمانية لاجداد الام الثلث وهو ستة وثلثون ينقسم عليهم
تسعا وتسعا ولا جداد الاب لثلثان وهو اثنا وسبعون
ينقسم عليهم الجد والجدة من قبل ام ابيه الثلث وهو اربعة
وعشرون ينقسم عليهم اثلاثا للجد ستة عشر والجدة ثمانية
وبقى ثمانية واربعون والجد والجدة من اب ابيه الثلثان

ينقسم عليها اثلاثا للجد ستة عشر وللجدة ثمانية
 وثلاثون وللجدة ستة عشر ومن لم ينطق فليظن هذه

قوله المرتبة الثالثة الاعمام والاقوال **قوله** ولو كانوا متفرقين
 الخ **قوله** لو خلف الميت عما وعت من قبل الام عما وعت من قبل
 الابوين في الفريضة من ستة للعم او العمة من قبل الام السدس
 وهو واحد من الستة بقى خمسة لا ينقسم على العم والعمة من
 قبل الابوين فينكسر على ثلاثة فتضرب ثلاثة في اصل الفريضة تبلغ
 ثمانية عشر للعم او العمة من قبل الام السدس وهو ثلاثة بقى
 خمسة عشر ينقسم على العم والعمة من قبل الابوين للذكر مثل
 حظ

الانثيين

الانثيين **قوله** والثالث ان كانوا اكثر من واحد لو خلف الميت عما وعت
 من قبل الابوين في الفريضة من ثلاثة للعم والعمة من قبل الام
 الثالث وهو واحد لا ينقسم عليها فينكسر على الانثيين فتضرب في
 اصل الفريضة تبلغ ستة للعم والعمة من قبل الام الثالث والثلاثون
 بقى اربعة لا ينقسم على العم والعمة من قبل الابوين للذكر مثل حظ
 الانثيين فينكسر على ثلاثة فتضرب ثلاثة في اصل الفريضة تبلغ
 ثمانية عشر للعم والعمة من قبل الام الثالث والثلاثون ينقسم
 عليها بالتسوية بقى اثنا عشر فينقسم على العم والعمة من قبل الابوين
 للذكر مثل حظ الانثيين ولو خلف عما او عمة من قبل الابوين عما
 وعمة من قبل الام في الفريضة ايضا من ثلاثة للعم والعمة من قبل
 الثالث وهو واحد لا ينقسم عليها فينكسر على اثنتان فتضرب
 اثنتان في اصل الفريضة تبلغ ستة للعم والعمة من قبل الام الثالث
 وهو اثنتان فيبقى اربعة للعم او العمة من قبل الابوين ولو خلف
 عما او عمة من قبل الام وعما وعمة من قبل الابوين في الفريضة من
 ستة للعم او العمة من قبل الام السدس وهو واحد والخمسة للعم
 والعمة من قبل الابوين **قوله** ولا يرث الا - بعد مع الاقرب الى
 قوله الا ابن العم للاب وام مع عم للاب قاتن العم والاولى

مثل على حكمه لم وعباس **ولو** لو كانوا استغرقين الخ لو خلف الميت
 خالا وخالة من قبل الام وخالا وخالة من قبل الابوين فالفرضية
 من ثلاثة الخال والخالة من قبل الام الثلث وهو واحد لا ينقسم
 فينقسم على اثنين فتضرب في اصل الفرضية تبلغ ستة الخال والخالة
 من قبل الام الثلث وهو اثنان فينقسم عليهما والاربعة الباقية
 الخال والخالة من قبل الابوين فهي منقسمة عليهما ايضا ولو خلف
 الميت خالا وخالة من قبل الابوين وخالا وخالة من قبل الام
 في الفرضية ايضا من ثلاثة الخال والخالة من قبل الام الثلث واحد
 واحد لا ينقسم عليهما فينقسم على الاثنين فيضرب الاثنين في اصل
 الفرضية تبلغ ستة الخال والخالة من قبل الام الثلث وهو اثنان
 ينقسم عليهما والاربعة الباقية الخال والخالة من قبل الابوين ولو
 لميت خالا وخالة من قبل الابوين خالا وخالة من قبل الام فالفرضية
 من ستة الخال والخالة من قبل الام السادس وهو واحد والخمس
 الباقية لا ينقسم على الخال والخالة من قبل الابوين فينقسم على اثنين
 فيضرب في اصل الفرضية تبلغ اثنا عشر الخال والخالة من قبل الام
 السادس وهو اثنان والباقي للخال والخالة من قبل الابوين
 بالسوية ولو خلف الميت خالا وخالة من قبل الابوين وخالا

او ثلاثة

او خالة من قبل الام في الفرضية من ستة الخال والخالة من قبل
 الام السادس وهو واحد والباقي للخال والخالة من قبل الابوين
قوله ولو اجتمع الاصول العام والاضوال الثلث الخ لو خلف الميت
 عم او عممة وخالا وخالة من قبل الابوين وخالا وخالة في الفرضية
 من ثلاثة الخال والخالة الثلث وهو واحد لا ينقسم عليهما
 اثنين فيضرب في اصل الفرضية تبلغ ستة الخال والخالة الثلث
 وهو اثنان ينقسم عليهما والباقي لا ينقسم على العم والعممة فينقسم
 ثلاثة فيضرب الثلاثة في ستة تبلغ ثمانية عشر الخال والخالة الثلث
 وهو ستة والباقي وهو اثنا عشر للعم والعممة المذكور مثل حفظ الاصل
 لو خلف الميت عم او عممة وخالا وخالة في الفرضية من ثلاثة
 الخال والخالة الثلث وهو يحصل من ثلاثة والباقي للعم او
 للعم ولو خلف الميت عم او عممة وخالا وخالة في الفرضية ايضا
 من الثلاثة الخال والخالة الثلث وهو واحد والاثنان الباقيان
 لا ينقسم على العم والعممة اثلاثا فينقسم في ثلاثة فتضرب الثلاثة
 في اصل الفرضية تبلغ تسعة والخال والخالة ياخذ الثلث وهو ثلثة
 والباقي ينقسم على العم والعممة ثلاثا وثلثين لو خلف عم او عممة
 وخالا وخالة في الفرضية من ثلاثة الخال والخالة الثلث وهو واحد

وقما الاخرة بقى اثنا عشر لكل واحد من الزوجين اربع ثلثة القول
 في ميراث الخنثى **قوله** نصف ميراث رجل ونصف ميراث امرأة
 مثل ذلك الخنثى وذكر نفسه صها ذكر ما ين فتنظرب بالانصف
 ونصفه نصف هو اربعة ثم ينضما ذكر او انثى فنظرب بالانصف
 ثلث وثلثة نصف وهو ستة وهو متفقان بالنصف فنظرب
 نصف احد الخرجين في الاخر تبلغ اثنا عشر فيحصل الخنثى تارة
 النصف وهو ستة وتارة الثلث وهو اربعة فيكون عشرة و
 نصف خمسة فمن نصيب الخنثى ويبقى سبعة وللانثى خمسة
 فلما اجتمع مع الخنثى ذكر وانثى على تقدير فرض الخنثى ذكر كان
 له اثنان من الخمسة وعلى تقدير فرضه انثى كان له واحد من الاثني
 فنصيبين الفرضين ثلثه لا نصف لما يعطى له نصف النصفين
 فنظرب الاربعة في خمسة تبلغ عشرين فنصيب من العشرين
 على تقدير كونه ثمانية وذكر ثمانية وعلى تقدير كونه انثى خمسة
 والانصف للنصيبين ايضا فنظرب مخرج النصف وهو اثنان
 في عشرين تبلغ اربعين فنصيب الخنثى في اربعين على تقدير
 كونه ذكر اربعة عشر وعلى تقدير كونه انثى عشرة فله نصف
 النصيبين وهو ثلثة عشر والذكر ثمانية عشر وللانثى تسعة

قوله

قوله لو شاركهم زوج او زوجة تحت الخ على تقدير كون الخنثى
 مع الذكر فالفرصة اثني عشر كما عرفت فاذا دخل الزوج ضربها مخرج
 نصيب الزوج وهو اربعة في اثني عشر تبلغ ثمانية واربعين فنصيب
 الزوج اثني عشر بقى ستة وثلثون للذكر احد وثلثون وللانثى
 وللخنثى خمسة وعشر واذا دخل الزوجة ضربها مخرج نصيب الزوجة
 فهو ثمانية في اثني عشر تبلغ ستا وتسعين للزوجة الثمن
 وهو اثني عشر بقى اربعة وثمانون للذكر تسع واربعون وللخنثى
 خمس وثلثون وعلى تقدير كون الخنثى مع الذكر والانثى الفرصة
 اربعون فاذا دخل الزوج ضربها مخرج نصيب الزوج فهو اربعة
 في الفرصة وهي اربعون تبلغ مائة وستين للزوج اربعون
 بقى مائة وعشرون للذكر اربعة وخمسون وللخنثى تسعة و
 عشرون وثلثون وللانثى سبعة وعشرون واذا دخل الزوجة
 ضربها مخرج نصيب الزوجة وهي ثمانية في اربعين تبلغ ثلثمائة
 وعشرين للزوجة الثمن وهو اربعون بقى مائتان وثمانون
 للذكر مائة وستة وعشرون وللخنثى احد وتسعون والانثى
 ثلث وستون القول في ميراث الفرقى والمردوم عليهم
قوله والتقديم على الاحتباب اى تقديم الاضعف على الاقوى

القول في ميراث المحوس **ولو خلف حده** كما يزوج محوس
 بنت بنت فادله ان النسب حده الولد من امه واخيه من
 اثنى عشر لو خلف مياهي اخت كما زوج بامته وحصل له البنت
 القول في حساب الغايبين اما تقديم السهام مثل ابوين وزوج
 بنات فالفرصة من ستة للابوين الستة سان وهما اثنتان
 والباقي اربعة لارب بنات **ولو ادق** مثل ابوين وزوج
 وبنت فالفرصة من اثني عشر للابوين الستة سان وهما
 اربعة والمزوج ربع وهو ثلثه بقي خمسة للبنت دخل النقص
 عليها **ولو ادق** مثل ابوين وبنت فالفرصة من ستة للابوين
 الستة سان وهما اثنتان والبنت النصف وهو ثلثه بقي
 واحد يد بعد الاكسار والضرب كما تر غير مرة **ولو كان**
 انقسم من غير كسر كما في الابوين وارب بنات **ولو كان** فما
 اجتمع فيه الفرصة اصل الفرصة ستة اذ اخذ بنا الخمسة
 وهي عدد هي في الستة اجتمع ثلثون الستة سان عشرة
 للابوين والعشرون للنسب بنات كل واحد اربعة **ولو**
 فما اجتمعت صححت منه اجتمع ثمانية عشر للابوين الستة
 والبنات اثني عشر لكل واحدة اثنتان **ولو** مثل ابوين

وزوج وبنت فالفرصة من اثني عشر للابوين الستة سان
 وهما اربعة والمزوج ربع وهو ثلثه بقي للبنت خمسة دخل
 النقص عليها اعتدنا والفا ثلثون بالقول يجعلون الفرصة
 ثلثة عشر فتدخل النقص على الكل وكذا الابوان او احدهما
 بنت او بنتان وزوج التطان فقط البنت لعدم
 استقامته المعنى في الجملة بان يكون احد ابوين وبنت وزوج
ولو ان قسم الفرصة على صحته مثل ابوين وزوج خفي
 بنات والم ينقسم على حده مثل ابوين وزوج وارب بنات
 اصل المال اثنا عشر الستة سان وهما اربع للابوين والربع
 وهو ثلثه للمزوج والخمس الباقية لا ينقسم على الاربع فيضرب
 الاربعة في اثني عشر تكون ثمانية واربعين منه **ولو كان** مثل
 ابوين وبنت هذا مثل الزيادة في الفرصة **ولو كان** فلو اخذنا
 الى اربعة احاسا واربعا قد مر ان القول في المناسحات
ولو كان من اصل واحد صورة اربع الما ولي ان يتجد الوارث
 والاستحقاق البتة يختلفا الثالث ان يتجد الوارث و
 يختلف الابوين الرابع ان يختلف الوارث ويتجد الاستحقاق
 قال الاول وهو انهما وهما كما لو خلف الميت ثلثة اخوة عاظم

مولى

مات احد الاخوة وخلف اخوين والسهم الواحد لا ينقسم عليها
 فيضرب الاثنان في اصل الفريضة وهو ثلثة بتبلغ ستة فيأخذ
 واحد منها سهما من الارث من الفريضة الاولى الميت سهما
 ينقسم سهما فيأخذ كل منها سهما من ارث الميت فسيهما **قوله**
 فهنا يتخذ الوارث والاستحقاق لان وارث الميت الاول
 هو وارث الميت الثاني وكلاهما يأخذان بالاخوة الثانية
 وهو اختلاف فهما كما لو خلف الميت اخوين ثم مات احدهما
 وخلف بنين فالفريضة الاولى من اثنين لكل اخ سهم
 والسهم الذي للاخ الذي مات قبل القسمة لا ينقسم على ابيه
 فينكسر على اثنين فيضرب الاثنين في الاثنين بتبلغ اربعة
 السهم للولدين الذين للميت الثاني سهما لكل واحد سهم
 يبقى سهما يأخذونها من الميراث الاقل فهنا اختلاف
 الوارث والاستحقاق الاقل كان بالاخوة والثاني بالبنوة
 والثالث وهو اتحاد الوارث واختلاف الاستحقاق كما لو
 خلف الميت زوجة وثلاث اولاد بنين فهنا ثم مات احد
 الاولاد وخلف اخويه وجدة فالفريضة الاولى من اربعة
 وعشرين للزوجة ثلثة ولكل واحد من الاولاد الابن

سبعة اسهم ولما مات احد الاولاد وورثه الاخوان والجدة
 ونصيب الجدّة من تركته خمس سهم الميت لان الجدّة كالأخت
 والجدّة كالإخوة ولكل واحد من الاخوين خمس سهم فينكسر الستة
 فخرج الحصة فيضرب الحصة في اربعة وعشرين بتبلغ مائة
 وعشرين للزوجة خمسة عشر ولكل واحد من اولاد الابن
 خمسة وثلثون سهما ومن نصيب الميت الثاني يأخذ
 المرأة التي هي جدة لهم سبعة اسهم من خمسة وثلثين سهما
 ولكل واحد من ولدي ابن الميت الاولى اربعة عشر من الميت
 الثاني وخمس وثلثون من الميت الاول فيكون واحد من
 ولدي الابن تسعة واربعون وللزوجة التي هي جدة ولدي
 الابن اثنان وعشرون سهما فهنا يتخذ الوارث و
 الاستحقاق لان الاولاد الثلثة ورثوا من الفريضة الاول
 بالبنوة ومن الثاني بالاخوة والمرأة ورثت من الفريضة
 الاولى بالزوجية ومن الثاني بالجدية الواحدة وهو اختلاف
 الوارث واتحاد الاستحقاق كما لو خلف الميت ابوين وطبا
 ثم مات الاولاد ابوان وخلف ولدا فالفريضة الاولى من ستة
 يأخذ الابوين سهماي وولهما الميت اربعة اسهم حصّة ابنة

فهذا الاستحقاق واحد وهو النبوة لكن الوارث مختلف
 لان الوارث الاول هو الميت ووارث الثاني هو ولد الميت
 وغيره **قوله** الوفاق له قوله ان كان بين الفريقين وفق
 مثل ان يموت الانسان ويخلف ابوين وزوجة ثم يموت
 الام من ستة بنات والحسنة الاولى من اثني عشر نصيب الام
 منها اربعة وستة **قوله** وبين الاربعة والستة توافق
 بالنصف فاضرب وفق الفريقين الثانية وهي ثلثة في الثلثة
 الاولى وهي اثني عشر تبلغ ستة وثلاثين نصيب الام منها
 اثني عشر وورثها ستة فلكل واحد منها سهمان **قوله** وان لم يكن
 مثل ان يموت انسان عن ولدين ثم مات احدهما من ثلثة
 فاضرب الفريقين الثانية وهي ثلثة في الفريقين الاولى وهي
 اثنيان تبلغ ستة فلهذا يتبع **قوله** خاتم فيها فويلد الله اذا
 اجتمع الاجداد وكان الجدة من الاب او من قبل الابوين
 والجدة كالأخت والجدة والحمد من الام كالخ من قبلها
 وكذا الحيدة **الثانية** ولو كان الميت مكرها فان كان له وارث
 سليم ورثه والا كان ميراثه للام **ع** ولا شيء للاولاد
 الكفار وسواء كانت ردة عن فطرة او لا منها وسواء

حال الكفرية الاعلى او بعد السلامة او ارتدادها **الثالثة** لو قتل
 الاب وميتا دفعت الدية من الوارث ولا نصيب للاب منها
 ولو لم يكن وارث ففي الامام **قوله** الاقرب من كل صنف
 الى الميت يمنع الابعد من ذلك الصنف دون الابعد من الصنف
 الاخر فالبنو للام يمنع الجدة للاب وكذلك الاب يمنع الجدة
 للام وكذا الانثى **الحا** المتقرب للابوين ان كان واحدا
 اثني يمنع المتقرب للاب خاصة وان تغد مع تساوي
السابعة الاقرب وان اخذ سببه يمنع الابعد وان كثر
 في صنفه كابن العم وابي الخال مع الخال الا في مسئلة اجاته
الثامنة النصف سهم ابعد الزوج مع عدم الولد وولد الولد
 وان نزلوا وسهم الاخت من الاب والام وسهم الاخت
 من الاب اذا لم يكن اخت من الاب والام والزوج سهم
 الزوج مع وجود الولد وان نزلوا وسهم الزوجة مع عدم
 الولد وولد الولد والثلث سهم الزوجة مع وجود الولد
 وولد الولد وان نزلوا الا غير والثلثان سهم ثلثة
 البنين فصاعدا وسهم الاختين فصاعدا من الاب
 والام وسهم الاختين فصاعدا من قبل الاب اذا لم يكن

اخوات من قبل الاب والام والثلاث سهم الاثنين سهم
 الام مع عدم الولد وولد الولد وعدم من يحجبها وسهم
 الاختين فصاعدا من كلالة الام والسدس من سهم عمه
 اسهم كل واحد من الابوين مع وجود الولد وولد الولد
 وسهم الام مع الولد وولد الولد مع وجود من يحجبها
 من اخوين او اخ واختين او اربع اخوات اذا كان
 من قبل الاب والام او من قبل الاب دون الام على
 الافراد وسهم كل واحد من كلالة الاذكر كان او اختا
 لا يدخل في الفريضة بعض الاب دخول الزوج والزوج
القائمة الاولاد الاخوان من قبل الاب والاعاد من قبل
 يقسمون للذكر مثل حظ الانثيين واقسام كلالة الام
 بالتسوية الاخوة والاحداد والاعام والاخوان واقسام
 المتفقين وضمان الجيرة بنسبة العتيق والعتاق
 واقسام ورثة الاخوة كما قسم مائة الاولاد الاولاد
 يرثون منزلة ابائهم فلا ين البنت نصيب لعمه بنت
 الابن نصيب ابنتها فلو خلف بنت ابن وبنت
 بنت فليست الابن نصيبها الثلاث ولينتهي البنت

الثلاث

الثلاث وان كثر دايم بقيم الاولاد اولاد البنت
 اولاد الابن النصيب للذكر مثل حظ الانثيين **قوله**
 الشيخ ان اولاد البنت يقسمون بالتسوية واختار تلميذه
 القاضي وقال الحسن والمرقعي وابن ادريس تقسم اولاد
 اولاد بالنسبة فللذكر مثل حظ الانثيين وان يتقرب
 بانه **الا** جميعهم اولاد حقيقة والاول اشهر فتوى
 ورواية شهده تحت الكتاب بعون الملك الوهاب و
 قد غنت من شريد هذه الرسالة ثمان وعشرون
 من شهر صفر سنة ١٢١٢ في بلاد البيار احمد اولاد اخر
 وظاهر وباطنا كتب العبد محمد **الا** على طلبه محمد

ان الامام عرو
 في الحكم بالمرئ للفقير
 في الحكم بالمرئ للفقير

عن سهل بن زياد عن احمد بن محمد البصري عن القسم ابن
عبد الرحمن الهاشمي عن حارون بن ابي خازجة عن ابي عبد الله
عليه السلام قال اذا اردت امر فخذ سقته وقاع فالكنت تلتك منها
بسم الله الرحمن الرحيم خيرة من الله الغزير الحكيم اغلظ
بن ثلاثة لا تفعل ثم صنعها تحت مصلاك ثم مل ركعتك
فاذا فرغت فاسجد سجدة فيها مائة مرة استغفر الله برحمته
خيرة في عاقبة ثم استوجبالساو قل اللهم خرب واخر لي في
جميع اموري في سيرتك وعاقبتك ثم اضرب بيدك الى الرفاع
فتوشها واخرج واحدة فان خرجت ثلث متواليات افعل ما فعل
الامر الذي تريد وان خرجت ثلث متواليات لا تفعل فلا تفعله
وان خرجت واحدة افعل ما فعل الامر الذي تريد وان خرجت
ثلث متواليات لا تفعل فلا تفعله وان خرجت واحدة افعل
والاخرى لا تفعل فخرج من الرفاع الى حسن فانظر اكثرها فا
عمل به ودع الساقية لا تحتاج اليها من كل شيء ووصف
عذاب اهل جهنم فلما نجت جلودهم بدلتهم جلودا غير هالكة وقوا
العذاب يعني هر چند بران ميشود پوستهای ایشان بدل میگردد و این
ایشان پوستها را برانند بچند عذاب و اما

رق

چه نگارند ثبت شد که پیوسته از اول تا آخر مقصود اند پس چه معنی دارد قول
حضرت ابراهیم در حق که دیدن هر چه یا مشتهر و ماه و اعیان و اگر قوم
او سر به ستند گفت هذا لي یعنی این بر و رو کار من است این سخن
بحسب ظاهر گوشت و این شبهه را بحد و چه جواب میتوان گفت اول آنکه
این سخن بود که در نفس خود در مقام نقل میگفت چنانچه که در مسئله نقل
میکند اول سخن از شفوق و اطمینان نظر قرار میدهد که اگر چنانچه باشد چنان
خواهد بود و بعد از آن فکر میکند تا تحت و بطلانش ظاهر گردد و مؤید
این وجه است آنچه از حضرت صادق علیه السلام نقل است که بر سید نقار از حضرت
که ایا ابراهیم را شکر شد و دانند گفت هذا لي یعنی خدا فرمود که اگر
امروز گویی این سخن را بگویش و میشو و اما از ابراهیم شکر نشود زیرا که
در طلب بر و رو کارش بود و در حدیث معتبر دیگر فرمود که هر که غیر از این
در مقام نقل و طلب دین حق چنانچه بزرگوار بود مثل او خواهد بود و بعد از این
احادیث دلالت میکند و چه دیم آنکه این سخن بود که ظاهر موم تقوی
بود اما مراد فرض و تقدیر بود بر سبیل مصلحت چنانچه فرمود که اگر در اول
انکار میکرد و میفرمود قوم از و نفرت میکردند و رجعت او را قبول نمیکردند
پس در اول حال با ایشان خواست گفت کرد این سخن را و اگر در غرضش این بود

که اگر فرض کنیم که این پروردگار باشد آیا میتواند بود پس استدلال کرد که
 غنیق اند بود و حجت بر ایشان تمام کرد و مؤید این وجه است آنچه از حضرت
 صادق علیه السلام نقل است که فرمود که آن سخن هیچ ضرر بایمان ندارد
 زیرا که اراده کردیم آنچه گفت و چه سیم آن است که این سخن بر سبیل
 استقامت بود و سوال با حقیقت یا بر سبیل انکار یعنی با شما میگوید
 که این پروردگار من است چنانچه پسند مقبول است که ما چون از حضرت
 امام رضا علیه السلام پرسیدیم از تفسیر این آیه فرمود که ایما هم مبسوطان فی ربهم
 صنف عبادت ذمه میگردند و یک صنف عبادت ماه و یک صنف عبادت
 افتاب میگردند و آن وقتی بود که بیرون آمد از غاری که او را در هنگام
 ولادت در آنجا پنهان کرده بودند پس چون برده شب بر او رسید
 شد زهره را دید گفت پسر در دکان من است بر سبیل انکار و استخفاف
 نه و بر وجه تصدیق و اقرار پس چون گوشت پنهان شد فرود رفت
 گفت من فرود رفتم که از دست نمیدارم که زیرا که فرود رفتی و
 پنهان شدن از صفات محذوف است و از صفات قدیم واجب الوجود بالذات
 نیست پس چون ماه نو دانی را طالع دید گفت این پروردگار من است
 سبیل انکار و استخفاف چون فرود رفت گفت اگر هدایت نکنم مرا پروردگار

من مرا اینده خواهم بود و نگردد که ایمان فرمود که یعنی اگر خدا را میداد
 نگردد بود از کرده که ایمان بود پس چون صبح شد و افتاب طالع شد
 گفت این پروردگار من است این نیز که است از زهره و ماه بر سبیل
 انکار و استخفاف و سوال بود نه و چه خبر دادن و اقرار کردن پس
 چو افتاب نیز فرود رفت هر سه صنف که عبادت زهره و ماه و
 افتاب میکردند گفت ای قوم من بدوستی که سزاوارم از الهی شایسته
 خدا میگردانند بدوستی که من گردانیدم روی جان و دل خود را
 بسوی خداوندی که از عدم بوجود آورده است اسما نام و زبانی
 را میل کند از همه دینهای باطل و خاص کردیده از برای خدا
 بنیستم من از مشرکان و بنو و غرض ابراهیم علیه السلام گفت در اول
 مکه آنکه میدادند برای ایشان باطل بودن دین ایشان را و ثواب
 کردند از دین ایشان که برستیدن سزاوار و لایق نیست برای چیزی
 که بصفت زهره و افتاب و ماه باشد بلکه سزاوار است عبادت کسی
 کردی که آفریده است اینها را و آفریده است آسمانها و زمین را و این
 حجت که او بر قوم تمام کرد از جمله آنها بود که او را الهام کرد و باو عطا
 کرد چنانچه بعد از ذکر این قصه حق تعالی فرموده است و این است حجت
 ما عطا کردیم انرا بایمانیم بر قوم خود ما چون گفت خدا ترا خبری

خبر دهادی غیر زنده رسول خدا صلی الله علیه و آله را از دل با کشوی
الکرم حضرت ابراهیم علیه السلام گفت که بزرگ شما انما را
شکست است و حال آنکه خود شکسته بود و این دروغ است دروغ
بر بفرمان روانیست و از این شبهه نیز بخندید و جواب میتوان گفت
اول آنکه کلام ابراهیم مشروط بشرطی بود زیرا که جناب فرمود که
بل فعله کبر هم هذا فاستاد هم ان کا نوا بلفظون یعنی بلکه
بزرگ ایشان کرده است پس از ایشان سوال کنید اگر حرف
میزنند پس معینش اینست که اگر ایشان حرف میتوانند زد و
شعور دارند و قابل پرسیدن هستند پس ممکنست که از
ایشان صادر شده باشد پس از ایشان به پرسید که کرده است
در این کلام نهایت رسوای ایشان حاصل شود و جز که حرف
نزد هیچ حرکتی و فعلی را بان نسبت نتوان دارد و دفع ضرر
از خود نتواند کرد چگونه سزاوار معبودیه تواند بود و از و
متوجه نفی یا دفع ضرری توان بود چنانچه میباید معینش اینست
که از حضرت صادق علیه السلام از تفسیر این آیه سوال کردند حضرت فرمود که ابراهیم
گفت در ارض سخنش این کانوا بلفظون پس معینش اینست که اگر
ایشان سخن گویند پس بزرگ ایشان کرده است و ایشان سخن نگفتند و

نه زار

و بزرگ ایشان نکرد و بود و ابراهیم دروغ نگفت و دوم آنکه نسبت
فعل بزرگ ایشان دادن به سبیل مجاز بود چون باعث ابراهیم
به شکستی اینها این بود که قوم تعظیم ایشان میکردند و چون
بت بزرگ بیشتر میکردند پس این بیشتر دخل داشت در شکسته
انما لذلک بان نسبت داد و این در میان عرب شایع است که فعل
را با سباب دیگر غیر فاعل نسبت میدهند پس آنکه کبر هم
ابتداء سخن باشد و فاعل فعله مقدر باشد یعنی کرده است
چرا کرده است اگر راست میگوید که اینها خود آیند بزرگشان
حاضر است به پرسید از و که کرده است چه نام آنکه دروغ کلام
خلاف واقعیتست که در آنجا مصطلح نبوده باشد و این حضرت
ابراهم برای مصطلح فرمود که ایشان از جهت عاجز گردانند
چنانچه در حدیث معتبر منقول است که حضرت صادق علیه السلام
سپیدی صادق عا فرمود که دروغ نمی باشد به کسی که در مقام
اصلاح باشد پس این آیه را خواند و فرمود که و الله که ایشان
نکرده بودند و ابراهیم دروغ نگفت و در حدیث دیگر فرمود که
عزادوست دارد دروغ را در اصلاح ابراهیم بل فعله کبر هم را برای
اصلاح گفت و اظهار آنکه ایشان صاحب عقل نیستند

ز انجی مدش صند لدر مگر
مر اسنده دیو ز دره دارو
ز تیش مهربا سر از خط
دم زده و در دم مار او

چنان قدش کف زده
و با کربت عرض مهر زده
گر کسان قدر می شنند
بناکارا چه می شنند
زیر هر خوشه بر رخ زک
بشیر و سبزه تله نشینم
بست نزه با سر زین
حور ز کجوان فتنه ی

رباعیات

له تحوین ترا زین خانه
کای روز خفته در خانه

بر خیز و بر ایستم بمانی
زان پیش و در گشته طری
بر کبر از طبیب کز نایاب
مستخرج از پیشین مهر
بهمان زرقب سفید خرو
بست زدم از کفر خیر دنیا

خبر زدی تو در نظر نیاید
خواب از چه خوشتر از بیداری
حقا که بچشم در نیاید
مرا

دیده که فلک ز تو برده
چندان غم چنان بود
کس از جنت نبرد
من دانم و آنکه از بهشت

شاه چو ترا بر سر عهد وفا
بر خواهم چو کید کرد فلک زلف
اندر منم و مستی نام زار
در زده نه غم غم طرشت زار

با دست نشین در خانه
مجنون چو در جنت طوطی
بوسه ز لب لعل کافور
کوله سر سبز تیره حرام طوطی

کفم و کز نه در حجاب
عجب رفته نوزاد ز جگر
در سینه کز ترک کیم زده
کای سخن بران تو کف ز کیم

بهر چه بپوشد و با جام کز
بهرام و کور می کشی ای طوطی
لعل سجده کرد و در به در
دیر بر و بگویند کور بهرام کز

ای که زنده در زین است
این سینه و در زده شاکر
پایه کز بکشد زین سینه
بشنید خاک را که گشت

امروز زنده ز تو حجاب
همیشه زنده انیم زین
ز تو وقت طوطی
مست و از غم زین

چند رباعیات
از اخبار دلائل
در سینه می کشد
بهر تنم و بعضی
و قلم و بعضی
بهر تنم و بعضی
و قلم و بعضی
بهر تنم و بعضی
و قلم و بعضی
بهر تنم و بعضی
و قلم و بعضی

بگریم ز لب جام
در جام چنان جوی و شیرین نمید
تا برداری گام چنان لب جام
این لب با خواجه دلان در جام

مقبول توام در مشهور و نام
در خط شیرین تمام دستان
چونش به شیرین حرکت بر تمام
زده آیدی مهر مطلق تمام

من ترک زای کفایت
با قوت لب و قوت جان
تا پیش زور دخت جان
از آید صد هزار سر جان

می صاف سر خندانم
یک صدم با دق نرادم
در عشق زنده در نرادم
در کس نشسته نرادم

باید من اگر گناه بکند
چون بر گزمت و نوق که بکند
در جان و جود و عشق که بکند
بر گزمت و نوق که بکند

از شاخ جوهر کف بر جان
کردن کف می عجب بر جان
از کجیم از کف عجب بر جان
سر از کجیم می عجب بر جان

ای او نهاده در کف
بگشت دوران بگشت
رفا کجاست توشت در کف
بر گشت نظر فانی من گشت

ای او

ای او بگو زاده دلبری من
تو خسته نمید از شبهای دردم
از او بگو بگشت من
ای او بگو بگشت من

ای رای کوی ایام
کردن شیرین بهر طبع
چند رفا کف از کف
اگر نه کف کف بوی بوی

باز آید ز لب جام
کریمه در دانه و آید بر من
از کف زورم در آید
کریمه در دانه و آید بر من

چون با دق سر جان
شیرین لب سر جان
باز کف من بگشت
می بر لب سر جان

از کف من و کف من
از کف من و کف من
از کف من و کف من
از کف من و کف من

از کف من و کف من
از کف من و کف من
از کف من و کف من
از کف من و کف من

از کف من و کف من
از کف من و کف من
از کف من و کف من
از کف من و کف من

از این کتاب
مستخرج است
در بعضی از
فصلها و بعضی
از فصول دیگر
که در این کتاب
نوشته شده است

اول بوقت می و صلوات بر او
بر آب و دیگر در روز آخر

فانك به اوستم بياص

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين

بدان سرخوشی است که
سرک لعل توغیرش را

در خارج هر گونه فتنه و شبهه
کفایت آنست که بسیار و گاه

در کمال شرف و کرامت و در کمال
بهرت و در کمال سعادت و در کمال

نام حکیم عثمانی سلطان محمد
بدر در دست کفر و غیور

کارتو هسته کاسر ایستاده
سرمایه عیش و مباحثه

این کتاب به توفیق حضرت می باشد
چونکه بنده نادان و بی گدازم

شادی بی علم لذت بی می آید
لذت بی علم لذت بی می آید

پنهان خط سحر کریم
هر توبه درین سحر کریم

برخیز من در اینده مخلص شد
خطی است پریشان و گوناگون شد

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين

در حدیث غنی است

جنت کرمه را دوست دارد
که شکر تو خطی زده این

بنو بنی نضیر و بنو بنی نضیر

این است غرض از هر کلامی که

که کند و بوی سبزه

فمن صنف في دفع الضرر عن نفسه
يعتقوب فلم اغرأ ان يكون

میرزا محمد علی
فرزند میرزا محمد علی

در غنچه شکر
شیرین است لب و لعل

و در این کتاب

فان مع دل الهی و خدایند

نفس ربو می مرغ
چشم برده نمی سر از آن

فصل در بیان
تاریخ

خیزد و برش در موز
طراکریز و برش در موز

فیروز قلی خان
لبن جو عمر و کتب و کتب

برجست ز نیکوین
بر رقص کلاه چرخ

خطت بهر آنچه میسر بود
باز آید مکررت میسر بود
را خجسته و دروغ زن بیکو
بهشت در روی تو میسر بود

دل در خم زلف و دست طالع سپید
عیان شمعش بر بوی عیان کوه

دزدید بلا اگر چه دست طالع سپید
حقیقت حجب او عیان بر باد طالع سپید

دل پنج تو ترش
رود پنج تو جان نهاده

راه طلب تو بخاطر غنما
و اندر آنکه روزگار من را
کو در روی این قرصها
بر چه جان و آفتنها

درد تو که فراق لذت تو در دم
در بهر روح من نه بر دم سازد
که چشم بریدی و در می با غم
حق نه که طبع تو کو در دم سازد

زبان غیر درینده (یعنی بلخ)
من گنجد و خنجر رحمت است

سفر جهان عبدیال
مستوفی چو بر ادراسی تو بود

در حفظان زلف شریف
نام و نشان عشق از آن بود

عبدالمجید باب غلامی شریف
چون نغمه پیاده در کمال کمال

غلامی کمال در دلو انجمی
همسنگی در هم فرو تجمی

عشق تو من عسکر دهر و راه
و آن خنجر زنده در دیر دام

پنج کمر زلفش باشد نه
 در خط زلفش باشد نه

کتابت مورخه در شهر
شهر حصاره کبودالیه

بر لایه نقیسه بیکه که خواجه
قزلباشی طبرستان خواجه

گوند بهشت و جردین خاک است
در این عالم هر چه بود و هر چه ناک است
خبر نیست که در این عالم چه باشد
و این عالم هر چه بود و هر چه ناک است

کوکب نوره از سر سینه
زلف نکه منور رخسار سینه

نور بنده ای که در توتنه
تولدت عشق فانی که در

بکف عشق طوفان
آید و در کف عشق طوفان

سرل بیان ملک و خون خراش
چرخ بشیر زین روزه آگاهانه
زین خبر و رست بر رخ لای
تا به پیش از آن که بر رخ خوی گو

نه دلت دنیا بست موی زنده
نه بهشت ز راهت می جهان
هرگز به پیش از الم می زنده
ببین من است روزه طوی زنده

وقت است و دلبسته به کار گشته
دلبسته به خدمت فدا گشته
دین ناله در است یله و دان گشته
تا کارش بکشت دهنر باز گشته

دوست و مدد یار گشته
کدر به بهر دیده و خون گشته
دشمن هر که در آید چار گشته
لذت جو رخ نو بهر چو گشته

دوست و مستی ز کز گشته
یکجند نفس طرقت گشته
دل ز می بهشتی گشته
در عالم و قرح خون صراحی ز گشته

بجوت به بیان زنده بهشت
بکشیدم که ز تو نوم زدی
اوستی من که ز کز رایت
ایست که ز زنده به پیش زدی

هر بنده به چشمت که در به
انخطه و شمس در کران به
چشم ز کز بس پند به
سرتا قدم ز زنده او دیده به

هر بهشت و دوزخ زنی بهشت
که بهشت بهشت و بهشت
هر با گردی و به تو زدن بهشت
چون که زنده بهشت بهشت

هر غمزه بهشت و غمزه
که بهشت بهشت و بهشت
که بهشت بهشت و بهشت
که بهشت بهشت و بهشت

بکار بهشت و بهشت
امید من بهشت و بهشت
تا بهشت و بهشت
که بهشت و بهشت

بازی و بهشت و بهشت
از کج و دیر و بهشت
شادی و بهشت و بهشت
چون که بهشت و بهشت

احمد و بهشت و بهشت
چون که بهشت و بهشت
و این محرم و بهشت
با بهشت و بهشت

عشق و بهشت و بهشت
سود و بهشت و بهشت
خشت و بهشت و بهشت
به بهشت و بهشت

ایام بهشت و بهشت
علم و بهشت و بهشت
به بهشت و بهشت
در بهشت و بهشت

جهان جهان سببه توانم کرد
 خوش خوش بر لبش ز بوی خوش
 سبب کرفت کرد در این
 بسیار شو ایوانه خوشتر شد
 درین شهر او چشم اندازی نیاید
 کفتم کفتم چه در کفتم
 خوش از هم تو می خنجم تارود
 زادت بر سر سینه تو هم الفت
 که کو هر وقت بخت هرگز
 نوبه نیم ز بارگاه کرم
 کز آنکه نشسته در هر سر
 کز آنکه ای بر جنتی ایضا
 لبر است مر ز جانی چشم خوش
 با هر سر روی و کز بایک

ای شاه جهان بر لبش
 خوش خوش بر لبش ز بوی خوش
 ای کز و دود کج درین خوش
 در کعبه لرغنی سسی
 چشم تو هر چه باشد است
 ان کوشش حلقه که در خوش
 در کوشش دم کفتم خوش
 بر کوشش کرد است خوش
 بخت جو از غیر از خاک
 لبر هر هر که هر که
 بکرم خوش حال خوش
 سر و له چه بازادی خوش
 چشم جانی خوش خوش
 در سینه خوش ز بار که توان

این را میگوید
 اخبار دلاک
 اول میکند
 بر سر چشم و بعضی
 درین از من
 درین از من
 درین از من
 درین از من

غنای زیاد
 اخبار دلال
 اهل میکنند
 بر ششم و بعض
 معنی از من
 دیگر از میکند
 معنی این
 معنی القاب
 معنی از من
 با اخبار و مع
 کند

خاک بر کوی انبت مشکین
 منسوبم پیشی مصلحت
 پنهان زرقین لاله با کین
 میوز غم باده گل کین
 در باغ جوشیده با کین
 از سایه غم زیند کین
 بر کز غم ز تو ای شمع
 در دی غم ز تو ای شمع
 ان بر در جام باده کم یاد کنم
 این عابر رودان ز غم یاد کنم
 در لاله پر مرغ طرب شوم
 یا در صحنی زینشرب کوم
 در لاله زوی کوس کنایه
 قصه کج در لاله کاه کنم
 در زینشرب طرب شوم
 صد شمشیر بر سر زینشرب

ان جام طرب کفار بر کنم
 انی چو زنجیر بچسبید بکنم
 اخی حسن تو که عینا در کعبه
 بر روی لویه دل مین برده
 ای سیه سبیل ستم برده
 همچون بسجود سران برده
 چنان لایق گنهای باریک
 من عاشق دوزخ و حق دریم
 عینا شمس بر که تیر آه
 تا بر کوی خود نه پنداریم
 کفی در بوم ترا مرد زینشرب
 کو بر دیند به کج و شمع
 هر جا نایب مرغ فروخته
 انوشه سوختن این نایب

دانه غم چون کفار بر کنم
 دیوانه شدم بنار و بر کنم
 صد عاشق به عشق بر آورده
 در شوق تو دامن غم عذر آورده
 یا تو هست در عدل پرده
 زان روح در حیات پرده
 غم در خور کور شد قاریک
 مسکین تو در لاله زینشرب
 در شمشیر زینشرب آه
 شب کور در کج و شمع
 دانه غم چون کفار بر کنم
 دیوانه شدم بنار و بر کنم
 صد عاشق به عشق بر آورده
 در شوق تو دامن غم عذر آورده
 یا تو هست در عدل پرده
 زان روح در حیات پرده
 غم در خور کور شد قاریک
 مسکین تو در لاله زینشرب
 در شمشیر زینشرب آه
 شب کور در کج و شمع

به زیاده
 اخبار دلال
 اول میکنند
 بر ششم و بعضی
 هفت و بعضی
 دین از من
 میکنند
 حق الیقین
 یا خار و جوع
 کند

این روز در دین و دین
 بسته کنی تو فکر کار به کس
 اصلاح برت فرام کنی
 وقت است در فکر کار به کس

در محراب سبلی نیم
 بر آتش اگر نشانی
 در سر کشت تو کبر و خویشی
 بر دیده اگر نشانی

افتاد مرا بامی بستی کاری
 ای کاش بر حرام بستی
 غنم زهر رو کند ماست یاری
 نهان جهان زیر چشایی

ای باد کز بر چرخ کوی داری
 ز بهر خدا بوی من کز داری
 سر زنده زنده کوی داری
 ز کاش بر دست بوی داری

لعل بوش ز رخ مهرش داری
 خود را ببلای مرا در آتش داری
 جادو زخم نظر دلکش داری
 خود را در آتش مهرش داری

الکاش بر بخت کای داری
 ز درخت جوایم چه بر بخت داری
 تا جو زمانه باز باری کوی
 بری چو کباب پیری کوی

لعل بوسه بن یاری کوی
 در شیشه ناموس لوی کوی
 در کوبه عاشقی کز داری کوی
 سبجان به شمشیر کای کوی

از بزرگ

ای لعلیت ز خندان کوی
 من پیو چو کوزه زهره نام لغوی
 وی تاخت و تارست سر دستان کوی
 ای رگمی سحر کوی مان کوی

با ش هر شوخ و شیرین بر طوط
 چون گرم نوحه زباده مارا کردی
 بختی و فرامی و دیش می
 مست بزم پیچو ز فام طلی

خطا بین ره کعبه و رخ دجواه
 خورشید به بند کین میرا خطی
 بر بر کعبه از بخت کاه بوش
 کافه مکرش نهج بر باد کوش

کج کمر ز کعبه یا بوش
 هر کعبه در دلا فرامی کردی
 دوج از درنا شفته یا بوش
 از خاطر شفته یا بوش

در ده می اندیش بوش
 یک کوزه می به لعلش بوش
 تا بر به لعلش بوش
 خاک می دلو کند بوش

وقت بهشت و فرح آید کوی
 ناگره جان کرک زمانه داری
 مارا کز زهره در آسم زاری
 سر خنجر شیر افکنی ای زاری

کردیم دلا پر دی نفس بسی
 احوال جهانان نفس کوم
 از خوش نردخه بر کرک کوی
 بر خوش تن این عالم کعبه کوی

غنای زیاد
 اخبار دلاله
 اول میکند
 بر ششم و بعضی
 معتقد بعضی
 دیگر از منزه
 دیگر میکند
 معتقد این
 حق الیقین
 مشغول بود
 با اخبار و
 کده

بد دل غم روزگار تا که دوری
 بیا بر شکر و طرب پای بکا

بیا بر شکر و طرب پای بکا
 نیز از سر زاری کمانه کج در

که همچو من اوداده این دامی
 ممنت و غراب دهن عالم زخم

کفم و چه غافل است بران شینی
 بر آینه جمال و غلاب

کفم و چه زنده هر یک منی
 ز غفلت نامم هم بوی تو

کلب را در زخمه بر تخت شینی
 ز غفلت و بکنه مرا میوز ز

کلب را در زخمه بر تخت شینی
 در بیکانی مرا پیشین

کبر ز جهان و هر چه در دی داری
 در دست کنو که غنم می داری

در دام قبی افریدی زنده او
 دیر بر و طوبی حیرت از غنم او

ای بیکه غراب به جدم نوی
 بیا شیس و کینه بر نام نوی

لقا تو بید و مکه و سبکی
 تو مگویم جیم خود در ان می پی

بپوسته منعم این هر یک منی
 نوغان گیتی و هر یک منی

لقا بشنود هر که در رنجی
 ای دای ترا هر ی در بیکانی

بیکه کجی اگر در رنجی
 ای دای مرا که کجی

و لقا

د این جامه نوز و در بیکانی
 دم در کش و جام غنمی بر کن

بر سلطه قدرت و فلک شوکت و کیوان
 سلطان سلطان ناصر الدین شاه

محقر و بی معرفت زلف از کجانی
 در دست و کلاه حمه بیری و انابه

الا قاتل منعم و غنم

المرحوم حاج میرزا ابوالقاسم

در روز و ماه و سال

شهادت

۳۲ درن

۲۰

لا اله الا الله

محمد

بعض از آیات
اعجاز دلاله
اول میکند
بر ششم و بعض
حق و بعض در
بعض از مندرج
در این میکند
حققت این
حق الیقین
مشهور است
با کما یروع
کنند